

بررسی تأثیر شاخص‌های شهر دوستدار سالمند بر میزان رضایت سالمندان در شهرهای ایرانی (مطالعه موردی: تهران)

اکبر طالب پور، محمد قاسمی^۲

چکیده

افزایش تعداد سالمندان و لزوم توجه به نیازهای دوران سالمندی، اهمیت برنامه‌ریزی شهری بر مبنای نیازهای آنان را ضروری نموده است به نحوی که سازمان بهداشت جهانی دهه حاضر را دهه سالمندی انتخاب نمود و کشورها را ملزم به پیروی از قواعد شهرهای دوستدار سالمندان کرد. هدف پژوهش، بررسی تأثیر شاخص‌های شهر دوستدار سالمند بر میزان رضایت سالمندان تهرانی با استفاده از تئوری‌های طراحی فراگیر رون‌میس، طراحی رفتارنگر جان‌لانگ، فضاهای عمومی ویلیام وایت، حق به شهر دیوید هاروی و عدالت فضایی ادوارد سوگا بود. جامعه آماری تحقیق سالمندان ساکن شهر تهران بودند که از بین آنان با استفاده از فرمول کوکران تعداد ۴۰۰ نفر از طریق نمونه‌گیری تصادفی با میانگین سنی ۷۳ سال بعنوان نمونه آماری انتخاب شد. داده‌ها از طریق یک پرسشنامه ۵۲ سوالی که ۴۶ مورد آن مربوط به ترجمه پرسشنامه جهانی شاخص‌های شهر دوستدار سالمند بود، گردآوری گردید و روایی آن از طریق روایی محتوایی و پایایی آن از طریق آلفای کرونباخ مورد تایید قرار گرفت. براساس نتایج تحقیق میانگین متغیرهای مستقل و متغیر وابسته تحقیق (به جز دو متغیر مسکن و احترام و پذیرش اجتماعی) پایین از حد متوسط قرار داشتند، تحلیل یافته‌ها با استفاده از تحلیل رگرسیون چندمتغیره نشان دادند معیارهای شهر دوستدار سالمند شامل؛ مسکن، مشارکت اجتماعی، احترام و پذیرش اجتماعی، مشارکت مدنی و اشتغال، ارتباطات و اطلاعات، حمایت اجتماعی و خدمات درمانی، فضاها و ساختمان‌های بیرونی، و حمل و نقل به ترتیب نقش مهمی بر میزان رضایت سالمندان داشتند، همچنین سازه‌های تحقیق بر اساس مدل‌یابی معادلات ساختاری نقش مهمی در تبیین رضایت سالمندان تهرانی داشتند.

کلیدواژه: تهران، سالمندان، شهر دوستدار سالمند، رگرسیون چندمتغیره

مقدمه و بیان مسأله

افزایش تعداد سالمندی در سال‌های اخیر چنان چشمگیر بوده است که سازمان بهداشت جهانی^۳ دهه حاضر را که مصادف با سال‌های ۲۰۲۱ تا ۲۰۳۰ میلادی است تحت عنوان دهه سالمندی سالم نامگذاری نموده است و انتظار می‌رود در سایه این مفهوم جدید شرایط لازم برای عملکرد مستقل و خودمختار در دوران سالمندی به وجود آمده و کیفیت زندگی به کمیت زندگی اضافه شود. بنابراین توصیه می‌شود به افراد مسن اجازه داده شود مهارت‌های اجتماعی، عملکردی و بین فردی خود را در محیط‌هایی که آنها را احاطه کرده‌اند، توسعه دهند (WHO; 2022). بدیهی است که طراحی محیط و شهر دوستدار سالمندان^۴ که از جمله اهداف این دهه محسوب می‌شود و از سپتامبر ۲۰۱۵ میلادی پیگیری می‌شود، منجر به بهبود شرایط بهتر فردی (جسمی، روانی و عملکردی) و محیطی (خانوادگی و اجتماعی) خواهد شد و در نتیجه امکان لذت بردن از سالمندی را با رفاه بیشتر فراهم می‌کند. برای دستیابی به این هدف، سازمان بهداشت جهانی، طراحی شهرهای دوستدار سالمند را که سبک زندگی سالم را ترویج می‌دهند، در نظر گرفته است. مشارکت اجتماعی، سرگرمی، مشارکت مدنی و اشتغال، و همچنین دسترسی به ساختمان‌ها، فضاهای عمومی،

^۱ . دانشیار گروه علوم اجتماعی، دانشکده علوم اجتماعی و اقتصاد، دانشگاه الزهراء تهران، ایران، نویسنده مسئول، ایمیل: a.talebpour@alzahra.ac.ir

^۲ . عضو هیات علمی گروه مدیریت و برنامه ریزی شهری و منطقه‌ای پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات اجتماعی، ایمیل: M.ghasemi@acecr.ac.ir

^۳ . WHO

^۴ . age-friendly cities and communities

حمل و نقل عمومی، اقامتگاه‌ها (محیط‌های مسکونی با زیرساخت‌های امن و راحت برای سالمندان) و خدمات اجتماعی مناسب افراد مسن (سلامت، مشارکت و تحرک و موارد دیگر) در نظر گرفته شده است (WHO, 2022; 27). با توجه به افزایش تعداد سالمندان در جهان که بین سال‌های ۲۰۰۰ تا ۲۰۵۰ میلادی از ۱۱ درصد به ۲۲ درصد افزایش خواهد یافت، اجرای محیط‌های دوستدار سالمند در اولویت قرار دارد (WHO, 2022; 41). و هدف اصلی پیگیری و تبعیت از چهارچوب شهر دوستدار سالمند سازمان بهداشت جهانی (۲۰۲۵) و شاخص‌های مرتبط با آن است بر اساس این چهارچوب هشت حوزه به هم پیوسته پیشنهاد شده است که می‌توانند به شناسایی و رفع موانع رفاه و مشارکت سالمندان کمک کنند، البته این حوزه‌ها با یکدیگر همپوشانی و تعامل دارند. به عنوان مثال، احترام در دسترسی به ساختمان‌ها و فضاهای عمومی و در طیف وسیعی از فرصت‌هایی که شهر برای مشارکت اجتماعی، سرگرمی، داوطلبی یا اشتغال به سالمندان ارائه می‌دهد، منعکس می‌شود. یا فقدان حمل و نقل عمومی مقرون به صرفه، سالمندانی را که دیگر رانندگی نمی‌کنند، منزوی می‌کند و مشارکت در زندگی اجتماعی را دشوار می‌کند و خطر انزوا و تنهایی را افزایش می‌دهد. در صورتی که هنگامی که حمل و نقل در دسترس باشد و با نیازهای سالمندان، چه از نظر برنامه‌ریزی و چه از نظر مقصد، سازگار باشد، تحرک را افزایش می‌دهد و مشارکت اجتماعی و احساس تعلق به جامعه را تسهیل می‌کند. همچنین پیشنهادات فرهنگی و سرگرمی‌هایی که به علائق سالمندان توجه می‌کنند به همان اندازه مهم هستند که سالمندان دلیل خوبی برای بیرون رفتن و مشارکت داشته باشند، علاوه بر این فرصت‌های مشارکت مدنی، به دوران سالمندی رضایت‌بخش و لذت‌بخش کمک می‌کند. دستور کار ۲۰۳۰ برای توسعه پایدار، که در سال ۲۰۱۵ توسط همه کشورهای عضو سازمان ملل متحد تصویب شد، طرحی مشترک برای صلح و رفاه فعلی و آتی مردم کره زمین، ارائه می‌دهد (WHO, 2015; 21). در قلب این دستور کار هفده هدف توسعه پایدار قرار دارد که فراخوانی فوری برای اقدام همه کشورها - توسعه یافته و در حال توسعه - در یک مشارکت جهانی است، بر این اساس پایان دادن به فقر و سایر محرومیت‌ها باید با استراتژی‌هایی که سلامت و آموزش را بهبود می‌بخشند، نابرابری کاهش یابد و رشد اقتصادی افزایش یابد و در کنار اینها با تغییرات اقلیمی مقابله شده و برای حفظ اقیانوس‌ها و جنگل‌ها تلاش شود (WHO, 2015; 29). در ایران نیز به تبعیت از افزایش جمعیت جهانی سالمندان افزایش چشمگیری نسبت به سال‌های قبل داشته است؛ تعداد افراد بالاتر از ۶۵ سال ایران در سال‌های نه چندان دور حدود شش درصد از کل جمعیت بود اما در سال‌های اخیر بر اساس آخرین برآوردهای مرکز آمار ایران با افزایش دوبرابری به حدود ۱۲ درصد رسیده است و بر اساس پیش‌بینی‌ها، تا سال ۱۴۳۰ حدود ۳۱ درصد از جمعیت ایران را سالمندان تشکیل خواهند داد که نشان‌دهنده حرکت سریع کشور به سوی یک جامعه سالم‌خورده است (درگاه ملی آمار ایران). پدیده جهانی افزایش جمعیت سالمندان و افزایش سالمندان شهری، مطالعات متعددی را در مورد شاخص‌های شهر دوستدار سالمند در شهرهای مختلف جهان و ایران برانگیخته است. بینش‌های حاصل از این مطالعات می‌تواند به سیاست‌گذاران در ارتقای عدالت اجتماعی برای توزیع بهتر امکانات به سالمندان کمک کند. مطالعاتی در برخی از کشورهای جهان منجمله چین، هند، ژاپن و... نشانگر توجه ویژه به سالمندان در برنامه‌ریزی‌های شهری بوده است همچنین مطالعات داخلی در کلان‌شهرهای کشور از قبیل؛ اهواز، تبریز، کرمانشاه، مشهد و ... حاکی از فاصله این شهرها با وضعیت آرمانی شهر دوستدار سالمندان بوده است که بر میزان رضایت سالمندان از شهرهای کشور تأثیرگذار می‌باشند. **خلأهای سیاستی و برنامه‌ریزی شهری در زمینه تناسب امکانات، دسترسی‌ها و مبلمان شهری با نیازهای سالمندان در شهر تهران به وضوح مشاهده می‌شود که سالمندان را در رفع نیازهای روزمره خود ناتوان می‌سازند و لازم است متولیان امور شهری تهران اهتمام ویژه‌ای در این زمینه داشته باشند سالمندان تهرانی با مشکلاتی همچون مسکن نامناسب، دسترسی ناکافی به حمل و نقل عمومی، مشارکت مدنی، حمایت اجتماعی و خدمات درمانی مواجه هستند و لازم است تمهیدات لازم در زمینه رفع این موانع یا به حداقل رساندن عوارض این موانع از سوی متولیان اداره امور شهری تهران اتخاذ شود. با عنایت به موارد فوق تحقیق حاضر در صدد بررسی تأثیر شاخص‌های شهر دوستدار سالمندان بر میزان رضایت سالمندان از زندگی شهری با تاکید بر شهر تهران است تا از این رهگذر از**

¹ . SDG; Sustainable Development Goals

یک سو وضعیت مؤلفه‌های این شاخص مورد بررسی قرار گیرد و از سوی دیگر میزان تأثیر و اثرگذاری هر کدام از این مؤلفه‌ها بر وضعیت کلی رضایت از شهر در بین سالمندان تهرانی مشخص شود. **بدیهی است که میزان رضایت سالمندان از وضعیت شاخص‌های شهر دوستدار سالمندان از جمله نکات مغفولی است که تاکنون مورد توجه قرار نگرفته است و با عنایت به رشد شتابان سالمندی باید مورد ویژه‌ای قرار گیرد تا متولیان اداره امور شهری با شناخت کافی از این موارد در آینده نه‌چندان دور با مشکلات پیش‌بینی نشده در این زمینه مواجه نشوند و شهر پتانسیل کافی در این زمینه داشته باشد.** مزیت تحقیق حاضر نسبت به مطالعات پیشین در بررسی وضعیت و ابعاد شاخص‌های دوستدار سالمندی شهر تهران از منظر سالمندان از یک سو است که این امر می‌تواند به عنوان راهنما و نقشه‌راه متولیان امر قرار گیرد تا در سیاست‌گذاری‌های شهری تحول نوینی در راستای چرخش به نیازهای سالمندان در زمینه شاخص‌های شهر دوستدار سالمند در شهر تهران انجام شود. همچنین از سوی دیگر با سنجش تأثیر ابعاد و مؤلفه‌های شهر دوستدار سالمندان بر میزان رضایت از شهر می‌توانیم بطور دقیق تعیین نماییم با افزایش کدام ابعاد و مؤلفه‌ها می‌توان رضایت بیشتر سالمندان را جلب نمود که این امر نیز در تعیین اولویت‌ها و دستورالعمل‌های آتی برنامه‌ریزی شهری نقش به‌سزایی بر عهده خواهد داشت.

پیشینه و مبانی نظری

در خصوص بررسی وضعیت سالمندان در جهان و کشور ما تحقیقات زیادی انجام شده است، برخی از تحقیقات بر جنبه‌های پزشکی و درمان توجه داشته و برخی از تحقیقات نیز به فضاها، مبلمان و طراحی‌های شهری پرداخته‌اند. فیلیپسون^۱ (۲۰۲۵) نشان داد با عنایت به روند رشد جمعیت سالمندان باید هدف توسعه پایدار سازمان ملل متحد مبتنی بر توسعه شهرهای پایداری باشد که بر مسائلی مانند مسکن مقرون به صرفه، سیستم‌های حمل و نقل پایدار، محدود کردن تأثیرات زیست‌محیطی شهرها و ایجاد فضاهای آبی و سبز ایمن و فراگیر در راستای دوستدار سالمند کردن شهرها تأکید نماید و از سالمندان حمایت کند. جکمن و همکاران^۲ (۲۰۲۵) نشان دادند هرچند حجم فزاینده‌ای از بررسی‌ها در باب شهرهای دوستدار سالمندان توسعه یافته است، اما هنوز جای پیشرفت بیشتری در این زمینه وجود دارد تا از حداکثر فرصت‌های موجود برای ارتقای سالمندی سالم از طریق فعالیت‌های بدنی در شهرهای دوستدار سالمندان اطمینان حاصل شود و اقدامات جمعی لازم برای ایجاد افزایش بلندمدت و پایدار فعالیت‌های بدنی سالمندان در شهرهای دوستدار سالمندان مورد توجه ویژه‌ای قرار گیرد. وانگ و همکاران^۳ (۲۰۲۵) در مطالعات خود در شهرهای چین نشان دادند دولت چین به طور فعال در حال ترویج ساخت جوامع و شهرهای دوستدار سالمند است. بررسی‌های آنان در استان جیانگشی در زمینه میزان تطابق قوانین با شهرها و جوامع دوستدار سالمند نشان داد مشکلات و کاستی‌ها لازم است از سه جنبه: بهبود امکانات مسافرتی، ارائه خدمات برای سالمندان و بهبود قابلیت‌های مدیریتی و امنیتی جوامع شهری و روستایی مورد توجه قرار گیرد. همچنین در شهرهای کشور چین. شکاف عظیمی بین جوامع شهری و روستایی در ساخت جوامع دوستدار سالمند وجود دارد و **لازم است** با بهبود زیرساخت‌های عمومی، توجه بیشتری نسبت به جوامع روستایی معطوف شود. فیوجی هارا و همکاران^۴ (۲۰۲۵) در مطالعات خود در شهرهای ژاپن نشان دادند سه عامل؛ شمول اجتماعی و سازگاری با زوال عقل، تعامل و ارتباطات اجتماعی و محیط فیزیکی مناسب سالمندان که مطابق با چارچوب سازمان بهداشت جهانی باشد می‌تواند امکان نظارت، ارزیابی و مقایسه‌های بین جوامع را در سطح جامعه فراهم کند و همچنین به توسعه شهرهای دوستدار سالمندان در ژاپن که به سرعت در حال پیر شدن است، کمک کند. گرینفیلد و همکاران^۵ (۲۰۲۳) نشان دادند جنبش شهرها و جوامع دوستدار سالمندان یک تغییر پارادایمی بزرگ را در حوزه سالمندی در قرن بیست و یکم تسریع کرده است. این جنبش بلندپروازانه پتانسیل دگرگون‌کننده تلاش‌های آگاهانه و

1. Phillipson

2. Jackman et al

3. Wang et al

4. Fujihara et al

5. Greenfield et al

بین‌بخشی را برای بهبود اجتماعی و خدماتی به سالمندان برجسته نموده است. آنان با بررسی چالش‌ها و فرصت‌های آینده بر اساس یافته‌های یک مطالعه طولی در مورد شهر دوستدار سالمندان در نیوجرسی نشان دادند برای تضمین **بهتر سیاست‌های دوستدار سالمندان**، دامنه‌ی دسترسی و تأثیر عادلانه‌ی جنبش دوستدار سالمند نمودن شهرها در زمینه‌های مختلف جامعه مورد توجه ویژه‌ای قرار گیرد. سگورا کاردونا و همکاران^۱ (۲۰۲۲) نشان دادند با افزایش جمعیت سالمندان و شهرنشینی، توسعه محیط‌های مناسب برای سالمندان باید توسط محققان و سیاست‌گذاران در اولویت قرار گیرد. تفکر در مورد امکانات اجتماعی و فیزیکی بهتر برای همه افراد، صرف نظر از سن، مفید است. بررسی چگونگی ارتباط محیط‌های فیزیکی و اجتماعی اطراف مسکن با توانایی سالمندان می‌تواند اطلاعات مفیدی را برای حمایت از سلامت عمومی و استراتژی‌های زیرساخت شهری که عملکرد فیزیکی آنها را بهبود می‌بخشد و استقلال عمل آنها را حفظ می‌کند، ایجاد کند.

در مطالعات داخلی موسوی و همکاران^۲ (۱۴۰۴) با استفاده از مدل واکر مایکل^۱ (۱۹۹۶) نشان دادند؛ مسکن، مشارکت اجتماعی، احترام و پذیرش اجتماعی، مشارکت مدنی و اشتغال، ارتباطات و اطلاعات، حمایت اجتماعی و خدمات درمانی، فضاها و ساختمان‌های بیرونی و حمل و نقل به ترتیب معیارهای مهم شهر دوستدار سالمند هستند براساس نتایج این مطالعه ایجاد شهر دوستدار سالمند پویا به تأمین شرایط مبتنی بر سیاست‌ها، ساختارها، راهبردها، برنامه‌ها، امکانات و خدمات شهری بستگی دارد. محمودزاده و همکاران^۳ (۱۴۰۳) نشان دادند میانگین همه شاخص‌های شهر دوستدار سالمندان در منطقه چهار کلان‌شهر تبریز زیر حد متوسط قرار دارند و با عنایت به این مقادیر منطقه چهار شهرداری کلان شهر تبریز دوستدار سالمند نیست و تا رسیدن به حد مطلوب فاصله زیادی دارد. محمدپور و همکاران^۴ (۱۴۰۳) نشان دادند وضعیت نسبی شاخص مشارکت سالمندان در میان سایر شاخص‌ها، پایین‌ترین سطح را دارا می‌باشد. همچنین شاخص حمل و نقل از دیگر مواردی بود که برنامه ریزی و مدیریت شهری به آن بی توجه بوده است، در نتیجه توجه و ارتقاء شاخص مشارکت و فعالیت اجتماعی سالمندان و رسیدگی به سیستم حمل و نقل، از اولویت‌های تحقق رویکرد محله دوستدار سالمند محسوب می‌شود. گودرزی و همکاران^۵ (۱۴۰۲) نشان دادند شهر اهواز همانند کل کشور در مسیر حرکت به سمت پیری جمعیت و سالمندی است ارزیابی آنها نشان داد منطقه ۱ و ۸ اهواز از میانگین بهتری نسبت به منطقه ۶ اهواز در برخورداری از شاخص‌های شهر دوستدار سالمندان برخوردارند. رسیده و همکاران^۶ (۱۴۰۲) نشان دادند شهر مشهد در شاخص‌های مسکن، فضاها، بیرونی و ساختمان‌ها، حمایت جامعه و خدمات بهداشتی، مشارکت مدنی و اشتغال در وضعیت مناسبی برای سالمندان قرار ندارد، همچنین میانگین رتبه شاخص فضای باز و ساختمان‌ها در کلان‌شهر مشهد دارای بالاترین اولویت و شاخص ارتباطات و اطلاعات دارای پایین‌ترین اولویت بود. رحمتی و محمدی^۷ (۱۴۰۱) با بررسی وضعیت شهر کرمانشاه از لحاظ شاخص‌های شهر دوستدار سالمند با استفاده از مدل‌سازی معادلات ساختاری نشان دادند شاخص‌های شهر دوستدار سالمند، از پایداری و روایی مطلوبی در جمعیت ایرانی برخوردار است و مقیاس مناسبی برای بررسی در این زمینه می‌باشد، همچنین بر اساس نتایج این مطالعه لازم است دولت، سیاستی را در زمینه اجرای برنامه مراقبت‌های بهداشتی اولیه برای سالمندان و بهینه‌سازی سیستم‌های بهداشتی و درمانی اجرا کند. شرقی و همکاران^۸ (۱۳۹۵) نشان دادند برخی از شاخص‌های شهر دوستدار سالمندان از قبیل؛ فضاها، باز و ساختمان‌ها، مشارکت اجتماعی و تکریم سالمندان از وضعیت بهتری برخوردار هستند در حالیکه برخی از شاخص‌های دیگر همچون؛ استخدام و مسکن برای سالمندان بسیار نامناسب است.

جمع‌بندی پیشینه تحقیق موضوع مورد مطالعه نشان می‌دهد مطالعات داخلی عمدتاً موضوع در شهرها و مناطق کوچک مورد بررسی قرار داده‌اند و از منظر سالمندان به این موضوع نپرداخته‌اند و مطالعات خارجی نیز عمدتاً تلاش نموده‌اند در قالب تولید چارچوب محتوایی برای موضوع شهر دوستدار سالمند نگاه سیاستی نسبت به این موضوع داشته باشد. بطور کلی بررسی پیشینه موضوع مورد مطالعه حاکی از وضعیت ضعیف ابعاد شاخص‌های شهر دوستدار سالمندان در ایران دارد اما ظاهراً وضعیت در

1 . Segura Cardona et al

2 . Walker Michael

کشورهایی از قبیل؛ ایالات متحده آمریکا، ژاپن و چین در حال بهبود و پیشرفت است با عنایت به این موارد مطالعه حاضر تلاش نمود تا با برطرف نمودن نقیصه‌های مطالعات پیشین منظر سالمندان را به عنوان محور اصلی مطالعه قرار دهد و به بررسی موضوع بپردازد.

در ارتباط با موضوع تحقیق یکی از دیدگاه‌های نظری مرتبط نظریه طراحی فراگیر^۱ قابل اشاره است، رون میس^۲ (۱۹۸۵) معمار آمریکایی و بنیان‌گذار نظریه طراحی فراگیر بود، او تأکید داشت که طراحی محیط باید از ابتدا برای همه افراد قابل استفاده باشد، نه اینکه بعداً برای گروهی خاص تطبیق داده شود. طراحی فراگیر شامل اصولی چون برابری در استفاده، انعطاف‌پذیری و سادگی است. نمونه علمی که در این زمینه بروی آن کار شد، کتابخانه مرکزی شارلوت در کارولینای شمالی بود، در طراحی این ساختمان از اصل طراحی جهانی استفاده شد. این ساختمان دارای ورودی بدون پله، درهای خودکار، علائم خوانا و بریل، فضای قابل استفاده برای افراد دارای ویلچر بود. براساس این دیدگاه می‌توان فضای زیبا، مدرن و در عین حال کاملاً قابل دسترس برای همه طراحی کرد بدون اینکه احساس استثنا بودن در کاربران ایجاد شود.

جان لانگ^۳ (۱۹۸۷) در نظریه طراحی رفتارنگر بر ارتباط طراحی محیط با رفتار انسان‌ها تأکید دارد، براساس نظری وی، طراحی فضای شهری باید متناسب با رفتار و نیازهای واقعی مردم، به‌ویژه اقشار آسیب‌پذیر مانند سالمندان و معلولان باشد. نظریه تحلیل فضاهای عمومی با مشاهده‌پذیری توسط میلیام وایت^۴ (۱۹۸۰) مطرح شد. ویلیام وایت از طریق مشاهده میدانی رفتار انسان‌ها در فضاهای عمومی، اصولی برای طراحی مناسب‌تر این فضاها ارائه کرد. یافته‌های او منجر به طراحی فضاهایی شد که برای سالمندان نیز قابل استفاده و دلپذیر هستند نمونه علمی وی در نیویورک در برابانت پارک^۵ اجرا شد. وایت و تیمش در باز طراحی این پارک مشارکت داشتند و با استفاده از مشاهده میدانی دریافته‌اند که مردم نیاز به صندلی‌های متحرک فضاهای کوچک و در دسترس دارند. دیوید هاروی^۶ (۲۰۰۸) نظریه حق به شهر را مطرح کرد، او معتقد بود همه افراد، از جمله سالمندان، باید در تصمیم‌گیری و استفاده از فضای شهری نقش داشته باشند. براین اساس او تأکید داشت که فضاهای عمومی باید برای همه گروه‌های اجتماعی قابل دسترسی و قابل استفاده باشد. نمونه علمی طراحی میدان‌ها و خیابان‌های پیاده محور او در بارسلونا بود، در این پروژه تلاش شد خیابانها از سلطه خودرو خارج و به نفع عابران پیاده، سالمندان، کودکان و معلولان باز طراحی شوند، این طرح با ایجاد رمپ، نیمکت، فضای سبز، تابلوهای ساده و مسیرهای هم سطح، فضا را برای همه قابل استفاده نمود امری که دقیقاً در راستای دیدگاه هاروی درباره حق به فضا بود.

نظریه عدالت فضایی ادوارد سوجا^۷ (۲۰۱۰) نیز بر این اصل استوار بود که فضا به‌طور مستقیم در بازتولید نابرابری‌های اجتماعی نقش دارد، براین اساس طراحی شهری باید به گونه‌ای باشد که گروه‌های محروم مانند افراد دارای ناتوانی نیز دسترسی و حضور برابر داشته باشند، نمونه علمی نظریه عدالت فضایی، برنامه بازسازی محله ثورث سنترال^۸ لس‌آنجلس بود. در این پروژه تلاش شد زیر ساخت‌های حمل و نقل عمومی و مبلمان شهری در مناطقی که قبلاً مورد بی توجهی قرار گرفته بودند بازسازی و بهبود یابند. سوجا تأکید می‌کند عدالت تنها در توزیع خدمات نیست بلکه در طراحی فضا هم باید حضور داشته باشد اگر سالمندان و اقلیت‌ها نتوانند از فضا استفاده کنند این امر بی‌عدالتی فضایی است و باید از آن جلوگیری شود.

از منظر نظریه نقطه نظر ارزشی گفتمان آتنی^۹ براساس آرامش و برخورداری حداکثری از مواهب حیات است و گفتمان اسپارتی^{۱۰} بر مبارزه و چالش تأکید دارد. انسان آتنی، آرام و صلح‌جوست اما انسان اسپارتی جنگ‌آور است؛ بنابراین در چنین گفتمانی، انسان سالمند جایگاهی ندارد. برخلاف دیدگاه اسپارتی در دنیای کنونی دیدگاه آتنی حاکم است و بر همین اساس حقوق ویژه‌ای برای

^۱Universal Design

^۲Mace

^۳Lang

^۴Whyte

^۵ Bryant park

^۶Harvey

^۷Soja

^۸ south central

^۹ Athenian discourse

^{۱۰} Spartan discourse

سالمندان در کشورهای جهان ملحوظ شده و بر حفظ کرامت انسانی و رعایت این حقوق تأکید می‌شود؛ بنابراین هر کشوری به فراخور وضعیت خود قوانینی وضع کرده که این حقوق را برای این افراد محقق کند (فوسارو و همکاران، ۲۰۱۸).
نظریهٔ قبض نیز بر خلاف اندیشه‌های مبتنی بر بسط^۲ با نظریهٔ پاسکال مبنی بر جهان کوچک^۳ همخوانی داشته و بر تکریم و افزایش دسترسی سالمندان به خدمات شهری از جنبه‌های مختلف تأکید دارد، در این راستا لازم است دسترسی سالمندان به فضاهای شهری تسهیل شده و فرصت برابر با بقیه اعضای جامعه در استفاده از امکانات شهری به آنان داده شود (اولگان و اردوگان، ۲۰۱۶).

مفهوم «شهر دوستدار سالمندان» در مبانی نظری برنامه‌ریزی شهری، حاصل گذار از رویکردهای کالبدگرایانه به سوی دیدگاه‌های انسان‌محور و اجتماعی است که شهر را به مثابه محیطی زیست‌پذیر برای گروه‌های متنوع جمعیتی در نظر می‌گیرند. در این میان، برنامه‌ریزی انسان‌محور بر انطباق فضاهای شهری با نیازها، توانمندی‌ها و محدودیت‌های سالمندان تأکید دارد و ارتقای استقلال، امنیت و کرامت انسانی آنان را از اهداف اصلی برنامه‌ریزی شهری می‌داند (Gehl, 2010). هم‌زمان، برنامه‌ریزی فراگیر و طراحی همگانی با تأکید بر دسترسی برابر همه شهروندان، حذف موانع فیزیکی و عملکردی و مناسب‌سازی محیط‌های شهری برای سالمندان را پیش‌شرط تحقق شهر دوستدار سالمندان تلقی می‌کند (Steinfeld & Maisel, 2012). از منظر نظریه شهر عادلانه، توجه به سالمندان به‌عنوان یکی از گروه‌های بالقوه آسیب‌پذیر، مستلزم توزیع عادلانه خدمات شهری، فضاهای عمومی و زیرساخت‌ها و کاهش نابرابری‌های فضایی در سطح شهر است؛ به‌گونه‌ای که شهر دوستدار سالمندان در پیوند مستقیم با عدالت اجتماعی و حق به شهر قرار می‌گیرد (Fainstein, 2010). افزون بر این، رویکرد برنامه‌ریزی مشارکتی بر مشارکت فعال سالمندان در فرآیندهای تصمیم‌گیری و ارزیابی شهری تأکید دارد و تجربه زیسته آنان را به‌عنوان منبعی کلیدی برای ارتقای کیفیت محیط شهری و تقویت سرمایه اجتماعی به رسمیت می‌شناسد (Healey, 1997). در نهایت، این دیدگاه‌ها در چارچوب توسعه پایدار شهری و رویکرد کیفیت زندگی همگرا می‌شوند؛ جایی که پاسخ‌گویی به پدیده سالمندی جمعیت، ارتقای سلامت، ایمنی، دسترسی و رضایت سالمندان از محیط زندگی، به‌عنوان شاخص‌هایی اساسی از پایداری اجتماعی و زیست‌پذیری شهر مطرح می‌شود. (WHO, 2007; UN-Habitat, 2016)

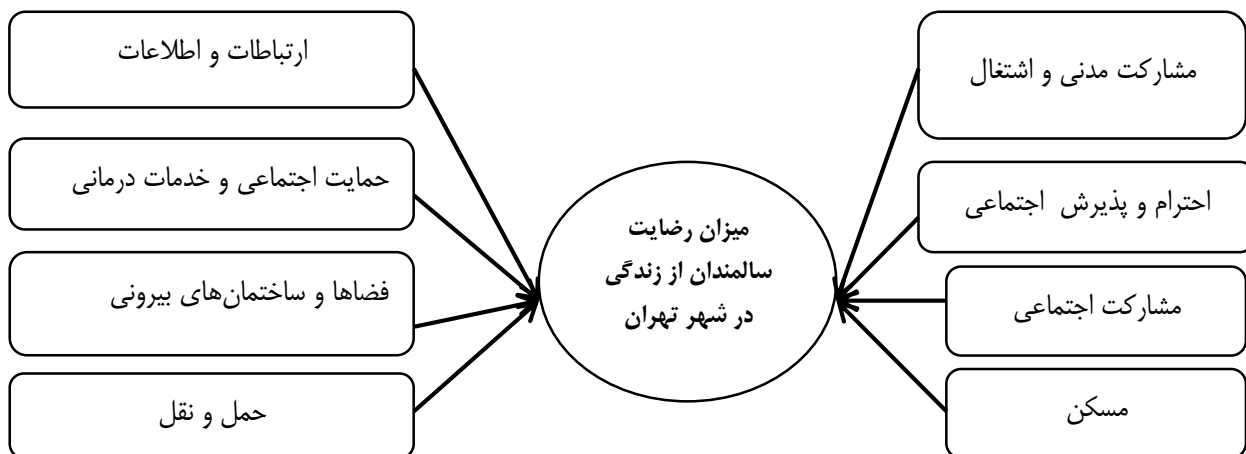
از این منظر ضروری است تا اعضای جامعه بیشترین استفاده را از فضاهای شهری داشته باشند و سالمندان نیز بعنوان بخشی از اعضای جامعه از این قضیه مستثنی نیستند و متولیان امور شهری باید فرصت بیشتری استفاده را از فضای شهری برای قشر فراهم نمایند. با عنایت به پیشینه داخلی و خارجی و همچنین توجه به مبانی نظری که در این بخش مطرح شد لزوم توجه به مؤلفه‌های شهر دوستدار سالمندان دو چندان احساس می‌شود و این پژوهش در صدد بررسی میزان انطباق استانداردهای سالمند دوستی شهر تهران و تعیین میانگین و وزن هر کدام از این مؤلفه‌ها از یک سو و تأثیر این ابعاد بر میزان رضایت سالمندان از شهر تهران از سوی دیگر بود و بر این اساس یک مدل مفهومی در قالب زیر مطرح شد که تأثیر محورهای هشتگانه؛ مسکن، مشارکت اجتماعی، احترام و پذیرش اجتماعی، مشارکت مدنی و اشتغال، ارتباطات و اطلاعات، حمایت اجتماعی و خدمات درمانی، فضاها و ساختمان‌های بیرونی و حمل و نقل را بر میزان رضایت سالمندان نشان دهد.

¹ . Fusaro et al

².Expansion Theory

³. Microcosm

⁴ . Olgun & Erdoğan

نمودار ۱. مدل مفهومی پژوهش

بر اساس مدل مفهومی پژوهش فرضیه‌های زیر برای تحقیق مطرح می‌شود:

۱. مشارکت مدنی و اشتغال بر میزان رضایت سالمندان از زندگی در شهر تهران مؤثر است.
۲. مسکن بر میزان رضایت سالمندان از زندگی در شهر تهران مؤثر است.
۳. احترام و پذیرش اجتماعی بر میزان رضایت سالمندان از زندگی در شهر تهران مؤثر است.
۴. مشارکت اجتماعی بر میزان رضایت سالمندان از زندگی در شهر تهران مؤثر است.
۵. ارتباطات و اطلاعات بر میزان رضایت سالمندان از زندگی در شهر تهران مؤثر است.
۶. حمایت اجتماعی و خدمات درمانی بر میزان رضایت سالمندان از زندگی در شهر تهران مؤثر است.
۷. فضاها و ساختمان‌های بیرونی بر میزان رضایت سالمندان از زندگی در شهر تهران مؤثر است.
۸. حمل و نقل بر میزان رضایت سالمندان از زندگی در شهر تهران مؤثر است.

روش پژوهش

روش تحقیق این پژوهش توصیفی و به لحاظ گردآوری داده‌ها از نوع پیمایشی بوده و به لحاظ نوع از دسته تحقیقات کاربردی بود. منظور از روش تحقیق توصیفی، اعمال روش‌های علمی است که هدف آن‌ها توصیف شرایط یا پدیده‌های مورد بررسی است (طالب‌پور و بیرانوند، ۱۴۰۱). همچنین روش گردآوری داده‌های پژوهش حاضر روش پیمایشی بود؛ از آنجایی که به تبیین تأثیر شاخص‌های شهر دوستدار سالمند بر میزان رضایت سالمندان از زندگی در شهر تهران از منظر سالمندان شهر تهران پرداختیم، پژوهش یک تحقیق توصیفی با رویکرد کمی بود که نتایج آن در رفع نیازها و مشکلات موجود می‌تواند به کار بسته شود. چون در انجام پژوهش از روش پیمایشی استفاده شد، نتایج آن قابل تعمیم به کل جامعه آماری سالمندان است. در تحقیق حاضر، ابتدا به منظور گردآوری مبانی نظری مرتبط با موضوع تحقیق، از روش مطالعه کتابخانه‌ای استفاده شده و ادبیات تحقیق مورد نظر مورد بررسی گرفت؛ اما به منظور ارائه آمار توصیفی و استنباطی و آزمون فرضیه‌های تحقیق و نتیجه‌گیری با درجه اطمینان مناسب، در خصوص تعمیم نتایج اخذشده از نمونه آماری به جامعه آماری، به روش پیمایشی و میدانی پرسشنامه محقق ساخته در زمان مناسب تهیه، روایی سنجی و پایایی سنجی شد و به افراد نمونه آماری ارائه شد و پس از توجیه افراد مذکور در این زمینه به آن‌ها فرصت داده شد تا در زمان مقرر به گویه‌های پرسشنامه پاسخ دهند. در نهایت داده‌های حاصل از این پرسشنامه محقق ساخته، از طریق روش‌های آماری توصیفی و استنباطی تجزیه و تحلیل آماری گردید و به آزمون فرضیه‌های تحقیق پرداخته شد. جامعه آماری پژوهش حاضر جمعیت سالمندان بالای ۶۵ سال شهر تهران بودند که بر اساس آخرین برزرسانی (تیرماه ۱۴۰۴) مرکز آمار ایران ۸۶۶۲۲۰ نفر بودند که از این تعداد بر اساس روش نمونه‌گیری طبقه‌ای حجم نمونه بر اساس فرمول کوکران ۳۸۴ محاسبه شد اما

بدلیل پوشش خطاهای آماری با تعداد ۴۰۰ نفر از این افراد بعنوان نمونه آماری مصاحبه انجام شد. نحوه انتخاب این افراد و تفکیک جنسیتی مربوطه در قالب جدول شماره ۱ آورده شده است.

جدول (۱) توزیع فراوانی مربوط به سن پاسخ‌دهندگان

سن	تعداد افراد جامعه آماری	درصد	تعداد افراد نمونه	زنان	مردان
۶۵ تا ۶۹ سال	۳۱۸۳۲۶	۳۶/۸	۱۴۷	۷۵	۷۲
۷۰ تا ۷۴ سال	۲۲۲۹۱۴	۲۵/۷	۱۰۳	۵۴	۴۹
۷۵ تا ۷۹ سال	۱۵۳۶۸۵	۱۷/۷	۷۱	۳۷	۳۴
۸۰ سال به بالا	۱۷۱۲۹۵	۱۹/۸	۷۹	۴۲	۳۷
کل	۸۶۶۲۲۰	۱۰۰	۴۰۰	۲۰۸	۱۹۲

به منظور گردآوری داده‌های تحقیق از پرسشنامه محقق ساخته با ۵۲ گویه که مخصوص تأثیر شاخص‌های شهر دوستدار سالمند بر میزان رضایت سالمندان از شهر تهران بود، استفاده شد که تأثیر هشت متغیر؛ مسکن، مشارکت اجتماعی، احترام و پذیرش اجتماعی، مشارکت مدنی و اشتغال، ارتباطات و اطلاعات، حمایت اجتماعی و خدمات درمانی، فضاها و ساختمان‌های بیرونی و حمل و نقل را بر میزان رضایت سالمندان از زندگی در شهر تهران را مورد اندازه‌گیری قرار داد. به منظور سنجش روایی ابزار جمع‌آوری اطلاعات با توجه به ارائه فرم 'CVR' پرسشنامه به خبرگان در موضوع تحقیق و اخذ نظر این خبرگان روایی محتوایی این پرسشنامه‌ها با ضریب اطمینان بالا مورد تأیید قرار گرفت. شاخص نسبت روایی محتوای پرسشنامه هم برای تک‌تک ابعاد پرسشنامه به صورت مجزا و هم برای کل گویه‌های پرسشنامه محاسبه شد. این شاخص توسط لاوشه طراحی شده است و یکی از بهترین شاخص‌های سنجش روایی محسوب می‌شود. جهت محاسبه این شاخص از نظرات کارشناسان متخصص در زمینه روایی محتوای پرسشنامه‌ها مورد نظر استفاده گردید و با توضیح اهداف آزمون برای آنان و ارائه تعاریف عملیاتی مربوط به محتوای گویه‌ها به آن‌ها، از ایشان خواسته شد تا هریک از سوالات را بر اساس طیف دوبخشی «مفید است» و «مفید نیست» طبقه‌بندی کنند. سپس بر اساس فرمول این شاخص، نسبت روایی محتوایی محاسبه شد که مطلوب بود (طالب پور، ۱۴۰۲: ۴۸). همچنین در پژوهش حاضر برای مشخص شدن پایایی پرسشنامه‌ها از ضریب آلفای کرونباخ که یکی از روش‌های همسانی درونی است، استفاده شد. به همین منظور برای تعیین میزان پایایی پرسشنامه‌های تحقیق، از روش محاسبه آلفای کرونباخ استفاده شد. مقادیر ضریب آلفای کرونباخ توسط محقق هم برای تک‌تک ابعاد به صورت مجزا و هم به صورت کلی برای کل پرسشنامه مورد محاسبه قرار گرفت که در جدول (۲) ارائه شده است، پرسشنامه شامل ۴۶ گویه مرتبط با شهر دوستدار سالمند بود که ترجمه پرسشنامه جهانی شاخص‌های شهر دوستدار سالمند بود. با توجه به توضیحات بالا و مقادیر محاسبه شده آلفای کرونباخ کل پرسشنامه و تک تک ابعاد آن (متغیرهای مستقل) از پایایی مطلوبی برخوردار بود.

جدول (۲) مقادیر آلفای کرونباخ پرسشنامه

ردیف	متغیرهای تحقیق	آلفای کرونباخ
۱	مسکن	۰/۸۴
۲	مشارکت اجتماعی و حمل و نقل	۰/۸۷
۳	احترام و پذیرش اجتماعی	۰/۸۳
۴	مشارکت مدنی و اشتغال	۰/۸۹
۵	ارتباطات و اطلاعات	۰/۷۸
۶	حمایت اجتماعی و خدمات درمانی	۰/۹۱
۷	فضاها و ساختمان‌های بیرونی	۰/۸۸

¹ . Content Validity Ratio

² .Lawshe

۰/۸۱	حمل و نقل	۸
۰/۸۹	میزان رضایت سالمندان از زندگی در	۹
۰/۸۵	کل پرسشنامه	۱۰

یافته‌های تحقیق

الف. یافته‌های توصیفی

در نمونه آماری تحقیق حاضر، ۳۵/۷ درصد از پاسخ‌دهندگان بین ۶۵ تا ۷۰ سال، ۲۴/۸ درصد ۷۱ تا ۷۵ سال، ۱۸/۵ درصد بین ۷۵ تا ۸۰ سال، ۱۳ درصد بین ۸۰ تا ۸۵ سال و ۸ درصد پاسخ‌دهندگان بیش از ۸۵ سال سن داشتند، لازم به ذکر است که به جز یک مورد بقیه پاسخگویان کمتر از نود سال داشتند.

جدول (۳) توزیع فراوانی سن پاسخگویان

درصد	فراوانی	سن
۳۵/۷	۱۴۳	۶۵ تا ۷۰ سال
۲۴/۸	۹۹	۷۱ تا ۷۵ سال
۱۸/۵	۷۴	۷۵ تا ۸۰ سال
۱۳	۵۲	۸۰ تا ۸۵ سال
۸	۲۲	۸۵ سال به بالا
۱۰۰	۴۰۰	کل
۷۱/۸۲		میانگین سن پاسخگویان

همچنین، حدود ۱۷ درصد پاسخ‌دهندگان بی‌سواد، حدود ۱۴ درصد دارای سواد خواندن و نوشتن، حدود ۲۴ درصد دارای تحصیلات ابتدایی، حدود ۲۲ درصد دارای مدرک سیکل، ۱۴ درصد دارای مدرک تحصیلی دیپلم و فقط حدود ۹ درصد دارای مدرک تحصیلی کارشناسی و بالاتر بودند. این نتایج نشان می‌دهد با توجه به این امر که جامعه هدف از تحصیلات بالایی برخوردار نیستند، بهتر است اطلاع‌رسانی به این قشر حتی‌الامکان از طریق ابزارهای رسانه‌ای قدیمی‌تر چون رادیو و تلویزیون انجام شود.

جدول (۴): توزیع فراوانی مدرک تحصیلی پاسخگویان

درصد	فراوانی	مدرک تحصیلی
۱۷/۲۵	۶۹	بی‌سواد
۱۴/۵	۵۸	خواندن و نوشتن
۲۳/۷۵	۹۵	پایان دوره ابتدایی
۲۱/۷۵	۸۷	پایان دوره راهنمایی
۱۴	۵۶	دیپلم
۸/۲۵	۲۵	لیسانس
۲/۵	۱۰	فوق لیسانس و بالاتر
۱۰۰	۴۰۰	کل

میانگین متغیرهای اصلی تحقیق همانگونه که نتایج تحقیق در جدول ۵ نشان می‌دهد تمام متغیرهای مستقل و متغیر وابسته تحقیق (به جز دو متغیر مسکن و احترام و پذیرش اجتماعی) پایین از حد متوسط قرار داشتند که این یک نکته بسیار منفی محسوب

می‌شود علاوه بر این میزان رضایت سالمندان از زندگی در شهر تهران نیز پایین تر از حد متوسط قرار داشت و لازم است متولیان امر با تمهیداتی نسبت به افزایش میزان این متغیرها اهتمام جدی داشته باشند. تحلیل اجتماعی میانگین این متغیرها که معیارهای اصلی شهر دوستدار سالمندان محسوب می‌شوند حاکی از آن است که متاسفانه شهر تهران تقریباً در همه ابعاد فاصله زیادی با شهر دوستدار سالمند دارد و بهتر است اهتمام ویژه‌ای در این زمینه معطوف شود با عنایت به آموزه‌های دینی و اجتماعی باید توجه ویژه‌ای به نیازهای سالمندان نمود حدیث نبوی خیر و برکت سالمندان^۱ دقیقاً مرتبط با همین موضوع است و نشان می‌دهد دین مبین اسلام نسبت به این موضوع قرن‌ها پیش از جوامع غربی توجه نموده است.

جدول (۵) میانگین متغیرهای اصلی تحقیق

ردیف	میانگین متغیرهای مستقل و متغیر وابسته	میانگین	حداقل	حداکثر	چولگی	کشیدگی
۱	مسکن	۳/۰۸	۱	۵	-/۶۲۵	/۲۲۴
۲	مشارکت اجتماعی	۲/۹۵	۱	۵	-/۶۴۵	/۴۸۲
۳	احترام و پذیرش اجتماعی	۳/۰۹	۱	۵	/۴۲۷	/۳۹۶
۴	مشارکت مدنی و اشتغال	۲/۳۵	۱	۵	-/۱۸۶۱	۱/۰۲۲
۵	ارتباطات و اطلاعات	۲/۹۱	۱	۵	-/۲۲۵	/۵۲۲
۶	حمایت اجتماعی و خدمات درمانی	۲/۸۵	۱	۵	/۳۴۵	/۴۸۲
۷	فضاها و ساختمان‌های بیرونی	۲/۷۲	۱	۵	-/۳۸۳	/۶۸۴
۸	حمل و نقل	۲/۴۲	۱	۵	-/۲۹۷	/۵۲۶
۹	میزان رضایت سالمندان از زندگی در شهر تهران	۲/۶۵	۱	۵	-/۳۸۳	/۶۸۴

ب. یافته‌های استنباطی و آزمون فرضیات تحقیق؛

قبل از انجام آزمون رگرسیون به بررسی پیش‌فرض‌های رگرسیون پرداخته شده که نتایج آن در قالب جدول ۶ آورده شده است.

جدول (۶) پیش‌فرض‌های آزمون رگرسیون

پیش‌فرض	شاخص آماری / آزمون	مقدار / نتیجه	وضعیت
نرمال بودن داده‌ها	آزمون کولموگوروف-اسمیرنوف	$p > 0.05$	رعایت شده
نرمال بودن باقیمانده‌ها	بررسی نمودار Q-Q Plot	انحراف نداشت	رعایت شده
استقلال خطاها	آماره دوربین-واتسون	1.98	رعایت شده
همخطی	ضریب Tolerance	> 0.2	رعایت شده
	عامل تورم واریانس (VIF)	< 5	رعایت شده
خطی بودن رابطه	نمودار پراکندگی باقیمانده‌ها	الگوی نامشخص	رعایت شده
همسانی واریانس	آزمون Breusch-Pagan	$p > 0.05$	رعایت شده

براساس نتایج جدول فوق تمامی پیش‌فرض‌های لازم برای اجرای تحلیل رگرسیون خطی برقرار بود؛ مقدار دوربین واتسون نزدیک به ۲ نشان دهنده استقلال خطاها بود و عدم هم‌خطی جدی بین پیش‌بینی‌ها مورد تأیید قرار گرفت. به منظور سنجش فرضیات تحقیق از تحلیل رگرسیون چندگانه استفاده شد که نتایج آن در ادامه و در قالب جدول ۷ آورده شده است.

جدول (۷) تحلیل رگرسیون چندگانه عوامل

^۱ . الْبِرْكَهُ مَعَ أَكْبَرِكُمْ. محمدباقر مجلسی، بحارالأنوار، ج ۷۲، ص ۱۳۷.

متغیر مستقل	B	β	T	سطح معناداری
مسکن	.۴۱۶	.۳۷۸	۳/۹۰۲	.,۰۰
احترام و پذیرش اجتماعی	.۳۹۷	.۳۶۱	۴/۰۰۵	.,۰۰
مشارکت اجتماعی	.۳۴۲	.۳۱۱	۴/۰۰۵	.,۰۰
حمایت اجتماعی و خدمات درمانی	.۲۹۵	.۲۷۲	۲,۷۴۶	.,۰۲
ارتباطات و اطلاعات	.۲۷۱	.۲۴۷	۲/۱۹۶	.,۰۰
فضاها و ساختمان‌های بیرونی	.۲۱۶	.۱۹۵	۴/۰۰۵	.,۰۰
مشارکت مدنی و اشتغال	.۱۸۵	.۱۷۳	۳/۳۵۱	.,۰۰
حمل و نقل	.۱۱۲	.۰۵۴	۳/۳۴۱	.,۱۲
R		.۶۳۵		
R ²		.۴۰۳		
Adjusted R ²		.۳۸۲		
Sig		.۰۰۰		

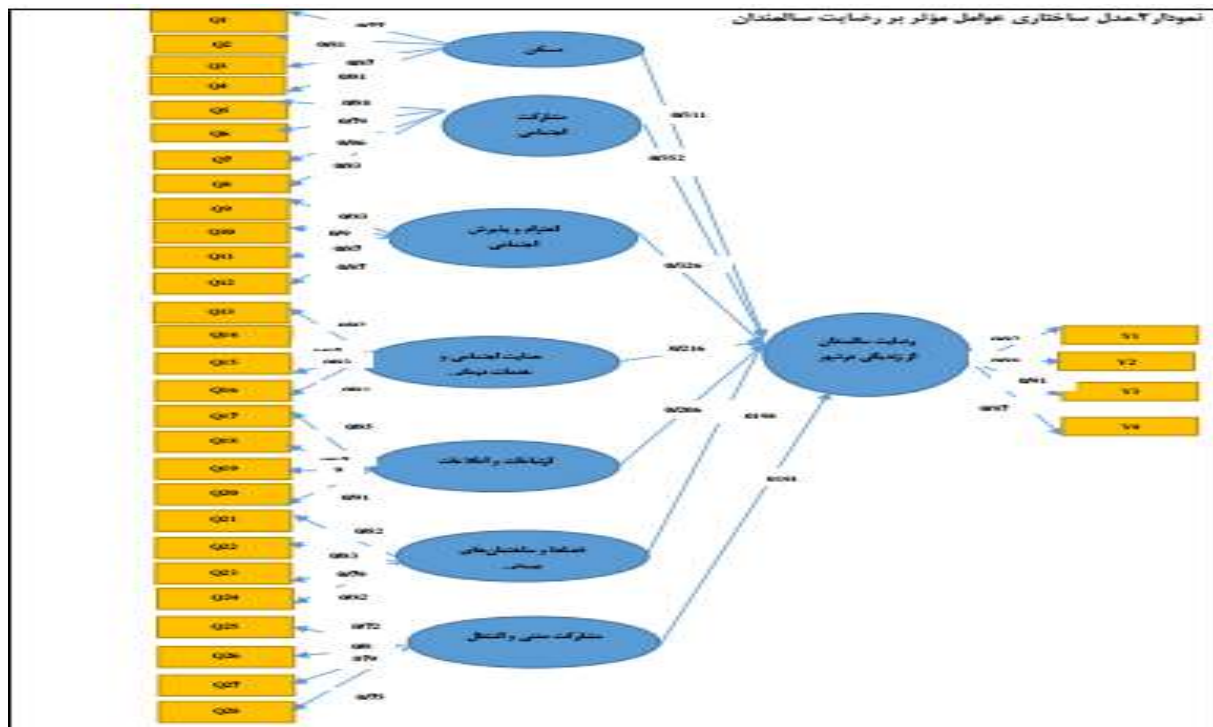
طبق نتایج به دست آمده از جدول (۷)، متغیرهای هشتگانه؛ مسکن، مشارکت اجتماعی، احترام و پذیرش اجتماعی، مشارکت مدنی و اشتغال، ارتباطات و اطلاعات، حمایت اجتماعی و خدمات درمانی، فضاها و ساختمان‌های بیرونی و حمل و نقل بعنوان متغیرهای مستقل وارد مدل تحلیل رگرسیون تحقیق شدند بر اساس نتایج تحلیل رگرسیونی تحقیق، میزان بتای مسکن (۰.۳۷۸)، احترام و پذیرش اجتماعی (۰.۳۶۱)، مشارکت اجتماعی (۰.۳۱۱)، حمایت اجتماعی و خدمات درمانی (۰.۲۷۲)، ارتباطات و اطلاعات (۰.۲۴۷)، فضاها و ساختمان‌های بیرونی (۰.۱۹۵)، مشارکت مدنی و اشتغال (۰.۱۷۳) و حمل و نقل (۰.۰۵۴) بود، بنابراین متغیرهای هشتگانه؛ مسکن، مشارکت اجتماعی، احترام و پذیرش اجتماعی، مشارکت مدنی و اشتغال، ارتباطات و اطلاعات، حمایت اجتماعی و خدمات درمانی، فضاها و ساختمان‌های بیرونی و حمل و نقل نقش مهمی در میزان رضایت سالمندان از شهر دارند و در مجموع با توجه به مدل رگرسیونی تحقیق و بر اساس ضریب تبیین اصلاح شده این هشت متغیر توانستند ۴۰ درصد از تغییرات متغیر رضایت از شهر سالمندان را در جامعه مورد مطالعه تبیین نمایند، بنابراین هفت فرضیه تحقیق مورد تایید قرار گرفتند اما فرضیه تأثیر حمل و نقل بر میزان رضایت سالمندان از شهر تهران مورد تأیید قرار نگرفت.

مدل معادلات ساختاری؛ به منظور سنجش همزمان مدل ساختاری و مدل اندازه‌گیری متغیرهای مستقل و متغیر وابسته در نهایت در قالب مدل معادلات ساختاری از طریق نرم‌افزار R مورد بررسی قرار گرفت. قبل از آزمون مدل شاخص‌های برازش مدل ساختاری بررسی شد که در قالب جدول (۸) بررسی شده و نشان از رضایت‌بخش بودن مدل داشته است در ادامه نیز مدل ساختاری در قالب نمودار ۲ آورده شده است.

جدول (۸) شاخص‌های برازش مدل ساختاری

شاخص برازش	مقدار به دست آمده	مقدار مطلوب	نتیجه
نسبت کای دو به درجه آزادی	۱,۶۱۴	کمتر از ۵	مطلوب
RMSEA	۰,۰۳۴	کمتر از ۰,۰۰۸	مطلوب
CFI	۰,۹۶۳	بیشتر از ۰,۹۰	مطلوب
IFI	۰,۹۷۸	بیشتر از ۰,۹۰	مطلوب
TLI	۰,۹۷۱	بیشتر از ۰,۹۰	مطلوب
GFI	۰,۹۶۷	بیشتر از ۰,۹۰	مطلوب

همانگونه که در قالب جدول شماره ۸ مشاهده می‌شود، مقادیر به دست آمده در ادبیات معادلات ساختاری در سطح قوی محسوب می‌شود و به روشنی بیانگر آن است که سازه‌های مورد بررسی نقش مهمی در تبیین رضایت سالمندان از شهر ایفا می‌کنند.

بحث و نتیجه گیری

خلأهای سیاستی و برنامه‌ریزی شهری در زمینه تناسب امکانات، دسترسی‌ها و مبلمان شهری با نیازهای سالمندان در شهر تهران سالمندان را در رفع نیازهای روزمره خود ناتوان می‌سازند و لازم است متولیان امور شهری تهران اهتمام ویژه‌ای در این زمینه داشته باشند مطالعه حاضر به منظور بررسی میزان رضایت سالمندان تهرانی از وضعیت شاخص‌های شهر دوستدار سالمند در این شهر انجام شد نتایج مطالعه نشان دادند میانگین متغیرهای مستقل؛ مسکن، مشارکت اجتماعی، احترام و پذیرش اجتماعی، مشارکت مدنی و اشتغال، ارتباطات و اطلاعات، حمایت اجتماعی و خدمات درمانی، فضاها و ساختمان‌های بیرونی و حمل و نقل و همچنین متغیر وابسته میزان رضایت سالمندان از زندگی در شهر تهران در حد پایینی قرار داشتند و این امر حاکی از عدم توجه به مؤلفه‌های شاخص‌های شهر دوستدار سالمندان از یک سو و عدم توجه به جلب رضایت سالمندان در این زمینه از سوی دیگر بود. نتایج کلی تحقیق در زمینه رضایت پایین سالمندان از شاخص‌های شهر دوستدار سالمندان لزوم توجه به ابعاد مختلف زیست‌پذیری تهران برای سالمندان را مورد توجه قرار می‌دهد و حاکی از لزوم توجه به این ابعاد در این شهر دارد و با عنایت به رشد شتابان سالمندی باید مورد توجه ویژه‌ای قرار گیرد یافته‌های تحقیق در این زمینه با یافته‌های موسوی و همکاران (۱۴۰۴) در مطالعات داخلی و یافته‌های سگورا کاردونا و همکاران (۲۰۲۲) در مطالعات خارجی همسو و همراستا بود.

فرضیه نقش مسکن بعنوان یکی از شاخص‌های شهر دوستدار سالمند در رضایت سالمندان مورد تأیید قرار گرفت، یکی از مهم‌ترین مشکلات سالمندان و خانواده‌های آنها، با مشکلات مسکن مرتبط بود و لازم است نسبت به این امر توجه بیشتری مبذول گردد با عنایت به رتبه اول این شاخص در رضایت سالمندان از شهر دوستدار سالمند توجه به این مبحث اهمیت دوچندانی دارد. یافته‌های تحقیق در این زمینه با یافته‌های گودرزی و همکاران (۱۴۰۲) در مطالعات داخلی و یافته‌های فیوجی‌هارا و همکاران (۲۰۲۵) در مطالعات خارجی همسو و همراستا بود.

فرضیه نقش احترام و پذیرش اجتماعی نیز بعنوان یکی از شاخص‌های شهر دوستدار سالمند در رضایت سالمندان از این شاخص‌ها مورد تأیید قرار گرفت، یکی از مهم‌ترین مشکلات سالمندان با احترام و پذیرش اجتماعی آنان مرتبط بود و لازم است نسبت به این امر توجه بیشتری مبذول گردد با عنایت به رتبه دوم این شاخص در رضایت سالمندان توجه به این مبحث اهمیت زیادی دارد، سالمندانی که خودشان در سالیان نه چندان دور خودشان محل رجوع مردم و مورد احترام اعضای جامعه بوده‌اند با مشاهده کاهش نفوذ خود در جامعه دچار یأس و ناامیدی می‌شوند و متولیان اداره جامعه باید در این زمینه راهکارهای مناسبی ارائه نمایند و ضمن پذیرش توجه به نیاز به احترام اجتماعی سالمندان زمینه‌های این توجه را نیز در تصمیمات خود ملحوظ دارند. یافته‌های تحقیق در این زمینه با یافته‌های موسوی و همکاران(۱۴۰۴) و گودرزی و همکاران(۱۴۰۲) در مطالعات داخلی و یافته‌های وانگ و همکاران(۲۰۲۵) و فیوجی‌هارا و همکاران(۲۰۲۵) در مطالعات خارجی همسو و همراستا بود.

فرضیه نقش مشارکت اجتماعی نیز بعنوان یکی از شاخص‌های شهر دوستدار سالمند در رضایت سالمندان از این شاخص‌ها مورد تأیید قرار گرفت، یکی از مهم‌ترین مشکلات سالمندان با مشارکت اجتماعی آنان مرتبط است و لازم است نسبت به این امر توجه بیشتری مبذول گردد با عنایت به رتبه سوم این شاخص در رضایت سالمندان توجه به این مبحث اهمیت زیادی دارد، سالمندان امروزه بیش از هر چیزی خواهان مشارکت و شنیده شدن هستند و اگر این امر به خوبی از سوی متولیان امر پوشش داده شود بسیاری از مشکلات آنان مرتفع خواهد شد یافته‌های تحقیق در این زمینه با یافته‌های رسیده و همکاران(۱۴۰۲) و رحمتی و محمدی(۱۴۰۱) در مطالعات داخلی و یافته‌های جکمن و همکاران(۲۰۲۵) و گرینفیلد و همکاران(۲۰۲۳) در مطالعات خارجی همسو و همراستا بود.

فرضیه حمایت اجتماعی و خدمات درمانی نیز بعنوان یکی از شاخص‌های شهر دوستدار سالمند در رضایت سالمندان مورد تأیید قرار گرفت، یکی از مهم‌ترین مشکلات سالمندان با مشارکت اجتماعی آنان مرتبط است و لازم است نسبت به این امر توجه بیشتری مبذول گردد با عنایت به رتبه چهارم این شاخص در رضایت سالمندان توجه به این مبحث اهمیت زیادی دارد، هزینه سالمندان در دوره سالمندی با مسائل پزشکی مرتبط است و هرگونه افزایش قیمت خدمات و داروهای پزشکی آنان را نگران می‌سازد و لازم است سیاست‌های کلان کشور به سمت پوشش حداکثری این اقلام پزشکی و دارویی باشد و جبران هزینه‌های این بخش در زندگی سالمندان ضروری است. یافته‌های تحقیق در این زمینه با یافته‌های محمودزاده و همکاران(۱۴۰۳) و رحمتی و محمدی(۱۴۰۱) در مطالعات داخلی و یافته‌های جکمن و همکاران(۲۰۲۵) و گرینفیلد و همکاران(۲۰۲۳) در مطالعات خارجی همسو و همراستا بود.

فرضیه نقش ارتباطات و اطلاعات نیز بعنوان یکی از شاخص‌های شهر دوستدار سالمند در رضایت سالمندان مورد تأیید قرار گرفت و از میزان بتای بالایی برخوردار بود، یکی دیگر از مهم‌ترین مشکلات سالمندان به ارتباطات و اطلاعات آنان مرتبط می‌شود و لازم است نسبت به این امر توجه بیشتری مبذول گردد با عنایت به نقش بالای این شاخص در رضایت سالمندان توجه به این مبحث اهمیت زیادی دارد، سالمندان امروزه با عنایت به چرخش جامعه از سیستم ارتباطی پیشین به روش‌های ارتباطی مدرن با یک نوع شکاف اطلاعاتی درگیر شده‌اند که بیش از هر چیزی ناشی از عدم توانایی آنان در تطابق با نظام ارتباطاتی و اطلاعاتی نوین می‌باشد، این امر به انزوای اجتماعی سالمندان انجامیده است و لازم است حتی‌الامکان موانع این امر برطرف شود. یافته‌های تحقیق در این زمینه با یافته‌های رسیده و همکاران(۱۴۰۲) و رحمتی و محمدی(۱۴۰۱) در مطالعات داخلی و یافته‌های جکمن و همکاران(۲۰۲۵) و گرینفیلد و همکاران(۲۰۲۳) در مطالعات خارجی همسو و همراستا بود.

فرضیه نقش فضاها و ساختمان‌های بیرونی نیز بعنوان یکی از شاخص‌های شهر دوستدار سالمند در رضایت سالمندان مورد تأیید قرار گرفت، دگرگونی و تغییر و تحول فضاها و بیرونی شهر منجر به احساس بیگانگی سالمندان با فضاها و شهرهای جدید شده است و لازم است در این زمینه تمهیداتی اندیشیده شود در این زمینه برگزاری تورهای شهرگردی می‌تواند کمک مناسبی به سالمندان در افزایش علاقه به فضاها و ساختمان‌های شهری ایجاد نماید یافته‌های تحقیق در این زمینه با یافته‌های رسیده و

همکاران (۱۴۰۲) و رحمتی و محمدی (۱۴۰۱) در مطالعات داخلی و یافته‌های جکمن و همکاران (۲۰۲۵) و گرینفیلد و همکاران (۲۰۲۳) در مطالعات خارجی همسو و همراستا بود.

فرضیه نقش مشارکت مدنی و اشتغال نیز بعنوان یکی از شاخص‌های شهر دوستدار سالمند در رضایت سالمندان مورد تأیید قرار گرفت، همانگونه که پیشتر عنوان کردیم یکی از مهم‌ترین مشکلات سالمندان با مشارکت مدنی و اشتغال آنان مرتبط است و لازم است نسبت به این امر نیز توجه بیشتری مبذول گردد چون این نکته از جمله مواردی است که در جلب رضایت سالمندان اهمیت زیادی دارد، سالمندان امروزه بیش از هر چیزی خواهان شنیده شدن و دیده شدن هستند و از انزوای اجتماعی گریزان هستند چون انزوا منجر به فراموشی آنان و افسردگی و بیمای می‌شود یافته‌های تحقیق در این زمینه با یافته‌های موسوی و همکاران (۱۴۰۴) و گودرزی و همکاران (۱۴۰۲) در مطالعات داخلی و یافته‌های فیلیپسون (۲۰۲۵) و گرینفیلد و همکاران (۲۰۲۳) در مطالعات خارجی همسو و همراستا بود.

فرضیه نقش حمل و نقل بعنوان یکی از شاخص‌های شهر دوستدار سالمند در رضایت سالمندان مورد تأیید قرار نگرفت، در توضیح دلایل این موضوع می‌تواند بحث و بررسی زیادی نمود؛ از یک سو توانایی کمتر سالمندان در استفاده از سیستم حمل و نقل عمومی آنان را از امیدواری در این زمینه بازداشته است بنابراین توجه زیادی نسبت به این موضوع از خود نشان نمی‌دهند از سوی دیگر با عنایت به زندگی دارای سکون سالمندان در اثر عدم نیاز به حمل و نقل عمومی بدیهی است که این قشر توج چندانی نسبت به این موضوع از خود نشان ندهند و بنابراین این موضوع نقش جلب در رضایت آنان نداشته باشد. یافته‌های تحقیق در این زمینه با یافته‌های موسوی و همکاران (۱۴۰۴) و محمودزاده و محمدی (۱۴۰۳) در مطالعات داخلی و یافته‌های فیلیپسون (۲۰۲۵) و جکمن و همکاران (۲۰۲۵) در مطالعات خارجی همسو و همراستا بود.

در نهایت لازم است گفته شود زیست سالمندی در جامعه‌ای که به شدت تحت‌الشعاع مسائل اقتصادی قرار گرفته و شرایط زندگی و اوضاع اقتصادی برخی سالخوردگان در جامعه سبب گردیده تا محرومیت اقتصادی و اجتماعی بقیه ابعاد زندگی آنان را از اولویت زندگی خارج نماید در چنین شرایطی بسیاری از سالمندان، نیازهای دیگر خود همچون؛ مراقبت‌های بهداشتی، تامین معاش و غیره را نسبت به رضایت از زندگی در شهر و سایر مؤلفه‌های شاخص‌های شهر دوستدار سالمند در اولویت قرار می‌دهند. لذا در شرایطی که سالمندان حتی در دوران بازنشستگی به دنبال کسب درآمد، تأمین مالی زندگی و امرار معاش هستند، رضایت از زندگی در شهر و توجه به امان‌ها و سایر شاخص‌های شهری اولویت خود را از دست داده و دغدغه‌های زیست اقتصادی بر دغدغه‌های فراغتی و سبک زیستی غلبه می‌یابد. این یافته با یافته‌های محمدپور و همکاران (۱۴۰۳) در مطالعات داخلی و یافته‌های فیلیپسون (۲۰۲۵) در مطالعات خارجی همسو بود و لزوم توجه به معیشت سالمندان را نشان می‌دهد.

با عنایت به نتایج این مطالعه در راستای افزایش توجه به سالمندان و افزایش میزان رضایت آنان از زندگی در شهر تهران پیشنهاد زیر که برگرفته از نتایج تحقیق می‌باشد به متولیان امور اداره شهری تهران ارائه می‌شود؛

لزوم توجه به حمایت اجتماعی و خدمات درمانی مطلوب سالمندان یکی از مواردی است که با افزایش رضایت سالمندان هم زندگی آنان را بهتر می‌کند و هم با کاهش دغدغه‌های سایر افراد مرتبط با سالمندان (خانواده‌ها و دوستان) به افزایش رضایت ذهنی شهروندان کمک می‌کند. **افزایش حمایت‌های اجتماعی و خدمات درمانی از سالمندان یکی از مواردی است که با بهزیستی سالمندان مرتبط بوده و رضایت آنان از شهر را افزایش خواهد داد همچنین این امر منجر به بهبود شاخص‌های شهر دوستدار سالمندان و بهبود وضعیت شهر تهران در این زمینه خواهد شد.**

استفاده از سالمندان در اداره امور شهری و توجه به نظرات و دیدگاه‌های آنان در ترسیم نقشه بهتری از شهر می‌تواند متولیان امور شهری را کمک نموده و به جریان بهتر امور شهری کمک منجر شود چرا که خیلی از سالمندان از تجارب بسیار مفیدی برخوردار هستند و کاربست این تجارب نقش مهمی در اداره بهتر امور شهری بر عهده خواهد داشت. **بهتر است مدیران و متولیان امور شهری با استفاده از دیدگاه‌های سالمندانی که تجارب خوبی در زمینه امور شهری داشته‌اند ضمن جلب رضایت آنان به بهبود شاخص‌های شهر دوستدار سالمندان کمک نمایند.**

بسیاری از سالمندان سالها بود که گشت تفریحی خاصی در شهر نداشتند و اصلاً بسیاری از محلات از خاطر آنان محو شده بود در این راستا و به منظور آشتی سالمندان با فضاهای شهری برگزاری تورهای شهرگردی برای سالمندان می‌تواند نقش بی‌بدیلی در افزایش تعلق شهری سالمندان ایفا نماید و آنان را از محیط شهری بیگانه نکند چرا که بیگانگی با مشکلات عدیده مرتبط با زوال عقل و آلزایمر مرتبط خواهد شد. در این زمینه می‌توان از یک سو میزان رضایت سالمندان از شهر را افزایش داد و از سوی دیگر با ایجاد نشاط و شادابی در بین سالمندان از عوارض بیماری‌های آنان جلوگیری نمود همچنین اتخاذ تدابیری از این دست به دوستدار سالمند شده شهر تهران و بهبود وضعیت شهر در این زمینه منجر خواهد شد.

بهبود وضعیت حمل و نقل عمومی در شهر نیز یکی از مواردی است که می‌تواند به افزایش رضایت خاطر سالمندان و آشتی آنان با شهر کمک شایانی نماید و علاوه بر استقبال سالمندان از سفرهای درون شهری به افزایش نشاط اجتماعی و تندرستی و شادابی سالمندان کمک نماید، در این زمینه هر چند تسهیلاتی از قبیل کارت منزلت و ... به سالمندان ارائه می‌شود اما مسأله اصلی سالمندان دسترسی به حمل و نقل عمومی و شلوغی بیش از حد آن می‌باشد که برای سالمندان ایجاد هراس از آسیب‌دیدگی می‌کند و لازم است تمهیداتی در این زمینه اتخاذ شود. بدیهی است که افزایش دسترسی‌های سالمندان به حمل و نقل عمومی شهری می‌تواند افزایش رضایت سالمندان از شهر تهران را در پی داشته باشد و به بهبود شاخص‌های شهر دوستدار سالمند بینجامد.

منابع

- درگاه ملی آمار ایران، (۱۴۰۴). <https://amar.org.ir/statistical-information>
- رحمتی، منصور و محمدی، چنور. (۱۴۰۱). مدل‌سازی معادلات ساختاری شاخص‌های شهر دوستدار سالمند کرمانشاه. جغرافیا و آمایش شهری منطقه‌ای، ۱۲(۴۳)، ۱۴۸-۱۲۳. doi: 10.22111/gaij.2022.41249.2985
- رسیده، بهزاد، مرصوسی، نفیسه، طالشی، مصطفی و موسی کاظمی، سیدمهدی. (۱۴۰۲). تحلیل شاخص‌های زیرساخت‌های شهر دوستدار سالمند در کلان‌شهر مشهد. فصلنامه علمی پژوهش‌های بوم‌شناسی شهری، ۱۴(شماره ۳ (پیاپی ۳۲))، ۱۶-۱.
- شرقی، علی، ضرغامی، اسماعیل، صالحی کوسالاری، فرزانه و الفت، میلاد. (۱۳۹۵). سنجش وضعیت شاخص‌های جهانی شهر دوستدار سالمند در کلان‌شهر تهران. مطالعات و پژوهش‌های شهری و منطقه‌ای، ۲۸(۲)، ۲۲-۱.
- طالب پور، اکبر. (۱۴۰۲). تبیین تأثیر طرد اجتماعی بر گرایش به مصرف مواد مخدر در بین زنان. مطالعات اجتماعی روان‌شناختی زنان، ۲۱(۴)، ۶۳-۳۶. doi: 10.22051/jwsps.2023.42466.2705
- طالب‌پور، اکبر؛ بیرانوند، معصومه. (۱۴۰۱). بررسی تجربه زیسته تجرد قطعی از منظر دختران مجرد. فصلنامه زن و جامعه، ۱۳(۵۱)، ۹۵-۱۱۴. doi: 10.30495/jzv.2022.30184.3807
- گودرزی، مجید، ملکی، سعید، خدابخشی داریوش. (۱۴۰۲). مدل سازی معادلات ساختاری عوامل مؤثر بر تحقق شهر دوستدار سالمند (مطالعه موردی: شهر اهواز)، مطالعات برنامه‌ریزی سکونت‌گاه‌های انسانی، ۱۸(۴)، ۱۸۴-۱۷۱.
- محمدپور، صابر، حمیدی، آرمان، یکتا لشکریانی، عارفه و مرتضی پورهنده خاله، ندا. (۱۴۰۳). امکان‌سنجی تحقق رویکرد محله دوستدار سالمند (مطالعه موردی: محله باقرآباد شهر رشت). مطالعات جغرافیایی نواحی ساحلی، ۵(۴)، ۵۶-۴۱. doi: 10.22124/gscj.2025.26209.1279
- محمودزاده، حسن، آقایاری هیر، توکل و حاتمی، داود. (۱۴۰۳). ارزیابی وضعیت منطقه چهار کلانشهر تبریز از منظر شهر دوستدار سالمند. جغرافیا و برنامه‌ریزی، ۲۸(۸۸)، ۷۹-۴۷. doi: 10.22034/gp.2023.54153.3060

موسوی، میرنجف، بایرامزاده، نیما و شهسوار، امین. (۱۴۰۴). تبیین وضعیت معیارهای شهر دوستدار سالمند از دیدگاه ساکنین (نمونه موردی: شهر میاندوآب). *جغرافیای اجتماعی شهری*، ۱۲(۱)، ۴۰-۱۹. doi: 10.22103/jusg.2025.2143

Fainstein, S. S. (2010). *The Just City*. Ithaca: Cornell University Press.

Fujihara, S., Noguchi, T., Ide, K., Jeong, S., Kondo, K. & Ojima, T. (2025). Developing an indicator for community-level age-friendly communities: the Japan gerontological evaluation study. *BMC Geriatr* 25, 285. <https://doi.org/10.1186/s12877-025-05919-4>

Fusaro, G., D'Alessandro, F., Baldinelli, G., & Kang, J. (2018). Design of urban furniture to enhance the soundscape: A case study. *Building Acoustics*, 25(1), 61-75.

Harvey, D. (2008). The right to the city. *New Left Review*, 53, 23-40.

Healey, P. (1997). *Collaborative Planning: Shaping Places in Fragmented Societies*. London: Macmillan.

Gehl, J. (2010). *Cities for People*. Washington, DC: Island Press.

Goodarzi, M., Maleki, S., Khodabakhshi, Dariush. (2024). EStructural Equation Modeling of Factors Affecting the Realization of an Elderly-Friendly City: Case Study of Ahvaz. *Journal of Studies of Human Settlements Planning*, vol. 18, no. 4, 2024, pp. 171-184. (In Persian).

Greenfield, E., Pope, N., & Pestine-Stevens, A. (2023). Age-Friendly cities and communities: Research on local practice to strengthen the movement's future. *Innovation in Aging*, 7(Suppl 1), 103. <https://doi.org/10.1093/geroni/igad104.0334>.

Jackman, P.C., Dargue-Fox, E.J., Hawkins, R.M. (2025). Physical activity in age-friendly cities and communities: a scoping review with recommendations to support policy and practice. *BMC Public Health* 25, 4107 (2025). <https://doi.org/10.1186/s12889-025-25108-7>.

Lang, J. (1987). *Creating architectural theory: The role of the behavioral sciences in environmental design*. Van Nostrand Reinhold.

Mace, R. (1985). *Universal design: Barrier-free environments for everyone*. The Center for Universal Design, North Carolina State University.

Mahmoudzadeh, H., Aghayari Hir, T., & Hatami, D. (2024). Assessing the elderly-friendly city status in the region four of Tabriz Metropolis. *Journal of Geography and Planning*, 28 (88), 329-355. <http://doi.org/10.22034/GP.2023.54153.3060>. (In Persian).

Mohammadpour, S., Hamidi, A., Yektā Lashkariyāni, A., & Morteżāpour Hendeh Khāleh, N. (2025). Feasibility of Realizing the Elderly-Friendly Neighborhood Approach (Case Study: Bāgherābād Neighborhood of the City of Rasht). *Geographical Studies of Coastal Areas Journal*, 5 (4), pp. 41-56. DOI: 10.22124/gscj.2025.26209.1279. (In Persian).

Mousavi, M. N., Bayramzadeh, N. and Shamsavar, A. (2025). Evaluating Age-Friendly City Criteria from Residents' Perspective (Case Study: Miandoab, Iran). *Journal of Urban Social Geography*, 12(1), 19-40. doi: 10.22103/jusg.2025.2143. (In Persian).

Olgun, R., & Erdoğan, R. (2016). Urban furniture and user satisfaction: The example of Antalya-Gulluk avenue. *Journal of the Faculty of Forestry Istanbul University*, 66(2), 674-682.

- Phillipson, C. (2025). Population Ageing and Urbanisation: Creating Sustainable Age-Friendly Cities and Communities. In: Guardado Moreira, M.J., A. Carvalho, L.S., Simões, Â., Candeias, M.d.J., Tomás, H.M. (eds) Sustainability in Aging. Lecture Notes in Bioengineering. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-031-77282-5_1.
- Rahmati, M. and Mohammadi, C. (2022). Modeling Structural Equations of The Characteristics of The Elderly Friendly City of Kermanshah. *Geography and Territorial Spatial Arrangement*, 12(43), 23-148. doi: 10.22111/gaij.2022.41249.2985. (In Persian).
- Resideh, B., Marsoosi, N., Taleshi, M. and Moosa Kazemi, S. M. (2023). Analysis of Infrastructure Index of Elderly-Friendly City in Mashhad Metropolis. *Journal of Urban Ecology Researches*, 14(3), 1-16. doi: 10.30473/grup.2023.65521.2736. (In Persian).
- Segura Cardona, A., Cardona Arango, D., Segura Cardona, A., Robledo Marín, C., & Muñoz Rodríguez, D. (2022). Friendly Residential Environments That Generate Autonomy in Older Persons. *International journal of environmental research and public health*, 20(1), 409. <https://doi.org/10.3390/ijerph20010409>.
- Sharqi, A., Zarghami, E., Salehi Kousalari, F. and Olfat, M. (2016). Evaluating status of global indices of age-friendly city in Tehran Metropolis (AFC). *Journal of Urban - Regional Studies and Research*, 28(2), 1-22. (In Persian).
- Soja, E. W. (2010). *Seeking spatial justice*. University of Minnesota Press.
- Steinfeld, E., & Maisel, J. (2012). *Universal Design: Creating Inclusive Environments*. Hoboken, NJ: Wiley.
- Talebpour, A., & Beiranvand, M. (2022). Investigating the lived experience of permanent celibacy from the perspective of single girls. *Quarterly Journal of Woman and Society*, 13(51), 95-114. [In Persian]. doi: 10.30495/jzvj.2022.30184.3807.
- Talebpour, A. (2023). Explaining the Impact of Social Exclusion on Tendency to Use Drugs Among Women. *Women's Studies Sociological and Psychological*, 21(4), 36-63. [In Persian]. doi: 10.22051/jwsps.2023.42466.2705
- UN-Habitat. (2016). *Urbanization and Development: Emerging Futures*. Nairobi: UN-Habitat.
- Wang, Z., Nie, M. & Wu, Y. (2025). Policy Issues in the Planning of Age-Friendly Communities in Urban and Rural China: A Case Study of Jiangxi Province. *Soc* 62, 209–222. <https://doi.org/10.1007/s12115-025-01083-y>
- World Health Organization (WHO). (2007). *Global Age-friendly Cities: A Guide*. Geneva: WHO.
- World Health Organization UN Decade of Healthy Ageing. [(accessed on 18 September 2015)]. Available online: <https://sustainabledevelopment.un.org/post2015/summit>.
- World Health Organization UN Decade of Healthy Ageing. [(accessed on 18 October 2022)]. Available online: <https://www.who.int/initiatives/decade-of-healthy-ageing>.
- World Health Organization Ageing and Health. [(accessed on 1 October 2022)]. Available online: <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/ageing-and-health>.
- Whyte, W. H. (1980). *The social life of small urban spaces*. Project for Public Spaces.

Investigating Impact of age-friendly city indicators on elderly satisfaction in Iranian cities (Case study: Tehran)

Akbar Talebpour¹, Mohammad Ghasemi²

Abstract

The increasing number of elderly people and pay attention to the needs of old age have made the importance of urban planning based on their needs, so that the World Health Organization has chosen the current decade as the Decade of Aging and required countries to follow the rules of age-friendly cities. Aim of study was to investigate the effect of age-friendly city indicators on the satisfaction of Tehrani elderlies using the theories of Ron Mace's universa design, Lang's Creating architectural, Whyte's public spaces, Harvey's right to the city, and Soja's spatial justice. The statistical population was Tehran elderlies, from whom 400 people were selected as statistical sample using the Cochran formula with an average age of 73 years. Data were collected through a 52-question questionnaire, 46 of which were global questionnaire of age-friendly city indicators, and its validity was confirmed through content validity and its reliability through Cronbach's alpha. Based on results, the average of the independent and the dependent variables (except two variables housing and respect and social acceptance) were below average. Analysis of the findings using multivariate regression analysis showed that the criteria of an age-friendly city including housing, social participation, respect and social acceptance, civic participation and employment, communication and information, social support and health services, outdoor spaces and buildings, and transportation played an important role in the satisfaction of the elderly, respectively. Also, the research constructs based on structural equation modeling played an important role in explaining the satisfaction of the elderly in Tehran.

Keywords: Tehran, elderlies, age-friendly city, multivariate regression

¹ . . Associate Professor, Department of Social Sciences, Faculty of Social Science and Economics, Alzahra University, Tehran, Iran, Corresponding Author, Email; a.talebpour@alzahra.ac.ir

² . Faculty member of the Urban and Regional Planning and Management Department, Institute of Humanities and Social Studies, Email; M.ghasemi@acecr.ac.ir